

PALESTINA

12 – 23 september 2013

Janny van Heerbeek
september 2013

Op reis naar Bethlehem

Donderdag 12 september - dag1

Altijd komt het moment dat alles in de tassen zit, ze dicht gaan en we vertrekken. Daarvoor blijf je bezig om spullen erbij te stoppen of toch niet mee te nemen. Het gaat natuurlijk om kleding; het is warm daar, om in te lopen en passend voor de trainingen aan vooral moslimvrouwen. En welke schoenen passen daarbij? We hebben speelgoed gekregen van collega's en vrienden om uit te delen en onze bagage aangevuld tot twee keer twintig kilo. Ook hebben we geld gekregen om op de beste plek achter te laten. En dan de reis, omdat het een goedkope vlucht is, geen eten aan boord (broodjes mee). Wij vertrekken om 11.00 uur met de auto uit Gouda, het vliegtuig naar Tel Aviv vertrekt om 18.20 uur vanaf Luik.

De eerste etappe is Gouda - Teteringen. Daar halen we Paul op, broer van Toine van Teeffelen, onze man in Bethlehem. Vorig jaar hebben we de reis met z'n drietjes gemaakt. In Teteringen een hartelijke ontvangst met koffie en lunch.

De tweede etappe: Teteringen - Moorsele (bij Maastricht). Daar halen we Els en Anja op. Zij gaan voor het eerst mee en geven trainingen zoals Attitudinal Healing. Het was Paul z'n idee om de training van Els en mij te combineren. We gaan het ontdekken. Na een heerlijke kop soep, vertrekken we rond drie uur naar Luik.

Etappe drie is een klein uurtje rijden. Ruim op tijd op het vliegveld en gelijk in de rij. Zodoende zijn we voor de snel aangroeiende rij ingecheckt. Lees: voor de vele orthodox Joodse gezinnen. Morgen is het Jom Kipoer, de grote verzoendag en voor hen de heiligste dag van het jaar.

Etappe vier: Luik - Tel Aviv. Het vliegtuig vertrekt een half uur te laat omdat twee passagiers simpelweg te laat zijn. Na een onrustige vlucht met een huilend kind en veel hard praten, landen we rond half twaalf op Tel Aviv. Lange rijen voor de douane, uitvoerige bestudering van onze paspoorten en de vraag: waar gaat u, naar toe, hoe lang, waarom? Maar ook hier komen we door. De bagage (met alle knuffels) is ook aangekomen.

Op zoek naar onze chauffeur. Toine had 'last minute' namens het Arab Educational Institute (AEI) gemaild dat niet Mike ons af komt halen, maar een man met een papier waarop staat: Paul van Teeffelen. Het duurt even en dan wordt hij gevonden. In een gerieflijk busje in hoog tempo naar Bethlehem. Het checkpoint om Bethlehem in te komen is geen probleem. We kunnen zo doorrijden. Els, Anja, Sjaak en ik worden afgezet bij ons hotel voor één nacht, de Bethlehem Inn. Midden in de nacht (ongeveer 02.00 uur) doet de nachtwaker open. Onze kamers zijn op de vierde verdieping. Simpele kamers, prima voor deze nacht, uitzicht op de muur. Paul slaapt bij zijn broer en z'n gezin. Etappe vijf: succesvol afgerond.

Bethlehem, klooster & Sumud House

Vrijdag 13 september – dag 2

Redelijk goed geslapen. 's Ochtends (in tegenstelling tot vannacht) is de muur tegenover ons hotel – in al zijn lelijke glorie – confronterend goed te zien. We hebben op een balkonnetje uitzicht over Bethlehem. Dat geeft het gevoel: Yes, we zijn er weer! Ontbijt om half negen. Dat is Palestijns en verrassend uitgebreid voor ons vieren. Veel meer mensen lijken hier niet te zijn. Het smaakt prima. Om tien uur melden Toine en Paul zich, zoals afgesproken, bij de ingang waar we zitten in een prettige kleine lobby. We bespreken het programma voor deze week. Vanavond zijn we uitgenodigd bij de 'parents meeting' in het Sumud House.

Om kwart voor elf komen er twee taxi's om ons naar ons onderkomen te brengen voor de rest van de week: het Betharram Center, een Karmelieten-klooster. Dit jaar verblijven we voor het eerst niet bij 'onze familie El Bandak', omdat we met z'n vieren zijn. Het klooster sluit de poorten vroeg in de avond, waardoor wij daar afgelopen nacht niet terecht konden. Het ligt op een verrassende plek, op loopafstand van het centrum en het is groot, mooi en rustig. Ook daar zijn niet veel gasten; alleen wij en een Duitse dame. We krijgen zelfs grotere kamers. Het klooster en andere hotels hebben afzeggingen gehad vanwege de situatie in Syrië en de Amerikaanse inmenging.

Tevreden verkennen we, samen met Paul, Bethlehem opnieuw. Het is warm, boven de 30° C. We maken eerst een praatje in het AEI kantoor midden in Bethlehem en zien veel bekenden. Voor Els en Anja is het een eerste kennismaking.

We wisselen geld bij de 'money changer', lopen door Bethlehem, nemen alvast een kijkje in souvenirshops om te weten wat er zoals te koop is (voor ons).

Dan een bezoek aan de geboortekerk, door de deur der Nederigheid (je moet bukken en destijds zo gemaakt om karren en paarden de toegang te beletten).

In 1892 werd de kerk verdeeld tussen de Rooms-katholieke, Armeense en Grieks-orthodoxe kerk. De Grieken beheren de Geboortekerk. Het is er verrassend rustig en we bezoeken de plek, waarvan men zegt dat Jezus daar geboren is. Voor veel bezoekers lijkt dit een unieke ervaring in hun leven. Mooi om te zien!

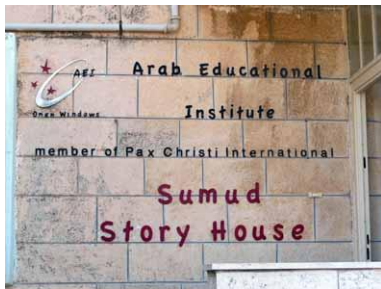
Hierna eten we een broodje falafel bij 'Afteem', naar men zegt de beste falafeltent in Bethlehem. Smaakt prima, fles water erbij (je kunt hier nooit genoeg drinken) en een kopje Arabic koffie toe. Lopend terug naar het klooster, we kunnen dat zowaar nog vinden, en een korte siësta.

Ongelooflijk, dit is pas dag 1.

Parents meeting Sumud House

Om half zes worden we verwacht in het Sumud House voor de 'parents meeting'. Dat geeft ons de gelegenheid om langs de muur te lopen, de posters (die aan de muur hangen, het Wall Museum) te lezen en de graffiti te bekijken. Altijd confronterend en indrukwekkend, de muur.

In het Sumud House wacht ons een warm welkom door de mensen van het AEI. Ook door Tagreed, de kleine vrouw die altijd voor koffie, thee en andere drankjes zorgt. Lief en bescheiden. Mr. Fuad vertelt dat Rania, zijn dochter en huidig directeur, ziek is en er niet bij zal zijn. Jammer!

In de 'parentsgroup' zie ik (bekende) vrouwen en veel mannen. Mannen bij groepsbijeenkomsten, had ik niet eerder gezien. Heel positief (vind ik). De bijeenkomst wordt traditiegetrouw geopend met een gebed door een Christelijke Palestijnse en een Moslim Palestijnse. Daarna leest een jongen een zelfgeschreven gedicht voor. Er volgt een lezing door een

Amerikaanse dame, die vooral haar gevoelens omtrent Syrië deelt. Ze schaamt zich voor haar land. Vervolgens spreekt een journalist over de situatie in Syrië en wat dit betekent voor de mensen op de West-bank.

Els krijgt het woord voor Attitudinal Healing. Haar verhaal is voor veel aanwezigen betekenisvol. Vrede in en met jezelf om hier te kunnen leven en omdat je de situatie nu eenmaal niet *nu* kunt veranderen. Het gaat er om hoe jij je verhoudt tot die situatie. Als je vrede hebt met en in jezelf, kun je vandaar uit met een open hart en 'clear mind' succesvol actief zijn en doen wat nodig is.

Tenslotte geeft Mr. Fuad mij onverwachts het woord over de komende bijeenkomsten in het kader van 'positive parenting'. Ik zie een aantal moeders, die eerder een training hebben gevolgd; leuk om hen te zien.

Na afloop is er voor iedereen een bordje met drie broodjes. Ook spreek ik Nathalie en Ruthie, die trots foto's van haar kleinkind laat zien. We besluiten naar 'huis' te lopen en komen twee vrouwen en een jongen tegen die ook in het Sumud House aanwezig waren. We worden uitgenodigd op de koffie en thee. Zo zitten wij half acht 's avonds, in een mooi ingerichte woning, op de vierde verdieping van een flatgebouw met een fraai uitzicht over Bethlehem en Beit Jala.

Na de koffie en de thee onze weg vervolgd en vroeg gaan slapen. De eerste dag zit erop.

Al Dheisheh Camp & de jeugdgroep van het AEI

Zaterdag 14 september – dag 3

Om half tien een vergadering met de staf van het AEI, men wil bespreken hoe samen te werken in de toekomst. We schrijven de uitgangspunten van het AEI, Attitudinal Healing (AH) en Triple P (positive parenting) op flaps en bespreken het intensief. Vooral het gegeven van innerlijke vrede (inner peace) hebben, levend in deze situatie en wél actief blijven, roept discussie op. Het kost energie en tijd om elkaar te begrijpen en de betekenis van woorden te verduidelijken. Al met al een enerverend gebeuren. Aansluitend met z'n vieren in onze favoriete falafeltent gaan lunchen en de ochtend doorgesproken.

De vraag is hoe, vanuit de gedachte van 'inner peace', om te gaan met Israëlische soldaten, 'de vijand'. De vraag komt op, of in de Westbank alles bespreekbaar is. Genoeg denk- en

discussiestof. Na de lunch lopen Sjaak en ik naar het klooster. Els en Anja gaan naar het AEI voor een bijeenkomst met de jeugdgroep. Gesplitst dus.

De jeugdgroep

De jeugdgroep, waarbij Els en Anja zijn, druppelt vol. Uiteindelijk zijn er 27 deelnemers. Els begint met twee openingsrondes, zodat iedereen de eigen stem kan horen. Dan, als centraal thema, werken met de principes van AH. Ze worden gelezen in het Engels en vertaald in het

Arabisch. Dan volgt bespreking daarvan in tweetallen. De vraag is hoe deze principes behulpzaam kunnen zijn in het leven van de deelnemer zelf. De terugkoppeling laat zien dat er grote wijsheid is bij deze jongeren. Een van de meisjes zegt: 'Soms haat ik iemand, en dat doet pijn. Ik weet dat het beter voor me is om te vergeven.' De deelnemers blijven na afloop hangen. Dat betekent meestal dat ze het naar hun zin hebben.

Al Dheisheh Camp

Even na half vijf arriveert de taxi met Jala, mijn vertaalster van vorig jaar, en gelukkig ook voor nu. Sjaak en ik gaan met haar naar het Al Dheisheh Camp. Het is niet ver, maar niet makkelijk te vinden. We moeten uiteindelijk toch bij de eerste ingang zijn. Het vrouwencentrum is verplaatst. Twee kleine meisjes wachten ons op en loodsen ons door het kamp. Wij hadden het zelf nooit gevonden. Een allerhartelijkste ontvangst door de hoogzwangere coördinator van het centrum. Sjaak installeert de apparatuur en moeders druppelen binnen, sommigen met kinderen.

Een flap-over is er niet, potloden wel.

We stellen ons voor en ik vraag de vrouwen op te schrijven, waar ze zich zorgen over maken in hun leven, wat er goed gaat en wat hun wensen zijn. Zorgen maken ze zich over de toekomst van hun kinderen in deze leefsituatie; over hun gezondheid (er is onvoldoende medische zorg); ook zijn er financiële problemen en problemen op school (klassen met 45 kinderen, geen discipline); er is teveel huiswerk, hetgeen voor veel conflicten thuis zorgt.

Er gaan ook dingen goed, namelijk: niet ziek zijn (thanks God); van je kinderen houden; 'nice home'; helpen met studie; thuis is er 'law and order'. Daarop aansluitend spreken we over straffen en belonen. Kinderen (veel) slaan is hier eerder regel dan uitzondering. Aan de hand van het halfvolle en halflege glas uitgelegd, dat er zowel negatief als positief gedrag is, en dat het belangrijk is je te realiseren dat aandacht geven aan positief gedrag goed is voor het welbevinden en de 'brain development' van het kind.

Ook maken we van elke vrouw een genogram. Zo wordt de gezinssituatie duidelijk. Een vrouw (zonder hoofddoek met losse haren) vertelt trots dat zij het op de moderne manier doet, ze heeft twee kinderen. De andere gezinnen zijn groter. Fatma heeft bijvoorbeeld acht kinderen.

Hierna met de moeders in gesprek over wat je concreet kunt doen voor 'the wellbeing and brain development' van het kind. Het gaat om vijf dingen. Ik geef aan dat ik zeker weet dat veel moeders en vaders dit al doen. Deze vijf dingen zijn: praten met je kind; voorlezen; liedjes zingen; gezond eten geven; zorgen voor een liefdevol huis. Bij elk onderwerp stilgestaan en voorbeelden besproken. Tenslotte aan alle vrouwen gevraagd de komende dagen vooral te letten op positief gedrag. De dvd niet gebruikt. Aan het eind van de bijeenkomst wordt duidelijk dat de tweede

bijeenkomst niet op donderdag kan. Het schema wordt meteen aangepast. Dinsdag a.s. kom ik voor de tweede en laatste keer.

Ik voel me moe en voldaan. Met de taxi, die keurig om 19.00 uur bij de uitgang staat, en gevonden is met behulp van de meisjes, terug naar het klooster.

Om half acht ruimte om tijdens het diner de ervaringen met Els en Anja uit te wisselen.

We eten heerlijk en gaan op tijd naar bed.

Morgen gaat de wekker om kwart over vier!

Wandelen door de woestijn, een verloren pet & langs de muur

Zondag 15 september - dag 4

De wekker gaat om 04.15 uur. Om 04.40 uur staan we in het donker buiten de poort van het klooster (we hebben met een 'eigen' sleutel het hek opengemaakt). Wachten op de auto met Toine en Paul. Tegenover ons horen we geluiden. In het donker zien we een man, die ons bekijkt vanuit een politiepost. Uiteindelijk loopt Anja er heen en maakt een praatje. Ja, hij is soldaat, ja, hij is politieagent. Dit is een politiebureau en vroeger kwam Arafat hier.

De auto komt rond 05.00 uur en brengt ons naar Wadi Qelt. Onze tocht door de woestijn begint

om 05.45 uur. Heerlijk koel, in de ochtend-schemering. Een fijne en bijzondere atmosfeer. Ook hier hoor je vogels. Er is een enkel huis, vooral bij de wadi's. Verder is er een heerlijke stilte. Bij de bron lopen we een door het water en Toine neemt een duik. Hier ook een heerlijk ontbijt meegegeven door de vrouw van Toine: broodjes, ei, fruit, tomaten.

De pet & St George's Monastery

Omdat het warmer wordt, is het handig iets op je hoofd te doen. Het petje dat Sjaak naar mij toegooit verdwijnt in een diep gat. Help! Maar Sjaak springt het heldhaftig achterna en haalt het petje op. Els trekt hem uit het gat omhoog. Daarna vervolgen we onze tocht langs het kanaal van Herodus. Het wordt steeds warmer. Als je je pet nat maakt en weer opzet, is ie supersnel weer droog. Paul krijgt steeds meer last van zijn knie en we helpen hem met afdalen.

Ook hier een enkel huis, een kudde schapen in een schitterende natuur. Is dit het Heilige Land of niet?

We zijn in deze woestijn, ondanks een wegwijzer, opeens de weg kwijt. Een Bedoeïenman komt uit een verre tent naar ons toe en wijst ons de weg. Daarna weer de weg kwijt en weer gevonden. Rond 11.15 uur ons doel bereikt: St George's Monastery. Eerst ligt het onder ons. Na de afdaling ligt het boven ons en klimmen we aan het eind van deze vermoeiende looptocht omhoog.

We hebben een van de mooiste wandelingen in deze regio afgelegd.

St George's Monastery is een oud toevluchtsoord in een steile rotswand van een diepe en smalle kloof. Het klooster werd in 480 gesticht rond een reeks grotten, de Perzen richtten er in 614 een bloedbad aan onder de monniken en verwoestten het klooster. Het werd in de Middeleeuwen gedeeltelijk herbezet door de Kruisvaarders maar pas aan het eind van de 19^e eeuw volledig gerestaureerd.

In het klooster staat water, limonade en koffie klaar. Geweldig! De Orthodoxe priesters brengen koekjes en snoepjes. Een weldadige ontvangst. Rondkijken in dit klooster roept iets positiefs op. Het is rustig, sereen, sfeervol, mooi, rijk aan geschiedenis en gastvrij.

Tegen 12.00 uur vertrekken we richting parkeerplaats waar onze taxi zal staan. Voor ons een aardige tippel stijl omhoog. De meeste toeristen gaan vanaf de parkeerplaats lopend of per ezel naar het klooster. Els rijdt ezel omdat klimmen een hele klus voor haar is. Boven gekomen zijn we allemaal toe aan een sapje, dat ter plekke wordt uitgeperst. Altijd handel. Granaatappel, heerlijk! De taxi brengt ons naar huis. Heerlijk douchen, schone kleren aan en even uitrusten van deze geweldige tocht.

Brainstormen bij de muur

Tegen 15.30 uur gaan we Toine thuis ophalen voor een wandeling langs de muur. Ja, we blijven lopen. Doel van de wandeling: brainstormen over nieuwe plannen en projecten. Toine verrast ons

eerst met heerlijk fruit.

Daarna - warm! nog steeds - via het Aida vluchtelingenkamp naar de muur. Dit is een desolate plek, waar je geen idee van hebt als je door het centrum loopt. We klimmen op het dak van een huis (met toestemming van de bewoners) om een overzicht te krijgen van de loop van de muur. We zien land, omringd door de muur, dat binnenkort in Israëlische handen valt omdat de eigenaar er niet kan komen. Zodoende

vervalt na drie jaar het eigenaarrecht op dit land. Een rechtszaak ter onteigening bevestigt dit dan. Weg land, en misschien nog meer 'settlements'. Later komen we op een plek waar je,

helemaal omringd door de muur, een stukje van de Tomb of Rachel kunt zien. Daar ontstaan plannen over wat je met de muur kunt doen. Symbolisch een paneel kopen en er iets op maken. Bijvoorbeeld graffiti, of leuzen. Uit hoeveel panelen bestaat de muur eigenlijk? Geen idee, duizenden? Ze misschien nummeren?

Ook kijken we waar volgende week posters met dromen van kinderen worden

opgehangen. We zien een plek waar je theatervoorstellingen of wedstrijden kunt houden; de weg langs de muur loopt hier dood. Daarna nog bij rioleringstunnels gekeken. Palestijnen gebruikten die om ongezien in Jeruzalem te komen. Er zijn nu aan de andere kant ijzeren tralies in gemaakt. Een naargeestige plek. Akelig.

Tegen zes uur lopen we terug. Genoeg gezien, besproken en stof om over na te denken. Afscheid nemen van Toine en we lopen voor de verandering een andere route naar 'huis'.

We zijn om zeven uur beneden voor het avondeten, dat zou eerder zijn omdat het zondag is. Maar het is toch om half acht. In de grote gezellige ruimte boven drinken we thee. Dat kun je daar zelf maken.

Het eerdere gastgezin

Ik heb van de gelegenheid gebruik gemaakt om Eleonore te bellen, onze gastmoeder van vorige jaren. Ja, natuurlijk kunnen we morgen langs komen. What time? Half vijf. Helemaal goed. Ze zou ook met haar directrice praten, want graag willen we op bezoek gaan bij haar school; The Holy Child Program. Ik ben daar vorig jaar ook geweest. Voorlopig vastgelegd voor dinsdagmiddag. Het avondeten is prima, taart toe vanwege zondag. En dan gaat bij ons het licht uit, tenslotte zijn zijn we al op vanaf kwart over vier vanochtend.

Al Walajeh village & de familie El Bandak

Maandag 16 september – dag 5

Afgesproken om half tien. De taxi is laat. Tja, wat doe je dan. Wachten tot de taxi met Jala komt. En dat is net voor tien uur. Jala vertelt dat de taxi door een misverstand niet kwam. Gelukkig is ze in actie gekomen. Prachtige rit naar het dorp van ongeveer twintig minuten. Daar aangekomen moet de apparatuur opgebouwd worden en het zaaltje nog ingericht. Er zitten nog geen vrouwen ongeduldig op ons te wachten. Als experiment gaan Els en ik samen de workshop geven. Jala wijst ons buiten de muur die het dorp scheidt van de landbouwgrond. De bewoners kunnen daar niet meer opkomen. Dit dorp staat helemaal onder Israëlisch toezicht en heeft een C status. Ook als je vanaf de toegangsweg (200 meter) voor je kijkt, zie je de muur met daarachter een 'settlement'. Beklemmend.

Een aantal vrouwen arriveren en we stellen ons voor. Ik vraag ze op te schrijven wat hun zorgen zijn. Ze vertellen erover, over de kinderen, de slechte invloeden van de straat, het drukke gedrag en ook over de huizen die totaal vernield zijn door de Israëlische soldaten, vaak zonder aanzegging. Zo kan een kind uit school komen en z'n huis niet meer vinden. Of alleen nog een stuk muur zien staan. Toch zeggen de vrouwen niet weg te gaan, te blijven, want dit is hun land. Een heel sterk staaltje van 'standfastness'.

Deze 'worries' vragen veel tijd en zoals altijd is er veel praten, vragen en roepen door elkaar heen. Bovendien zijn er ook kinderen, die aandacht willen en krijgen. Het lukt om het gesprek te buigen naar positieve interactie met je kind en om de moeders duidelijk te maken dat zij het allerbelangrijkste zijn in het leven van hun kind. Dat ze een belangrijk model zijn. Moeders geven aan het moeilijk te vinden dat hun kinderen drammen.

Els doet een oefening met een van de moeders vanuit opstellingen. Het probleem ging over geen huiswerk willen maken.

Ik heb het schema kunnen bespreken over de vijf factoren die bijdragen aan de 'wellbeing en de brain development' van kinderen. Tegen het einde van deze eerste bijeenkomst vraag ik de moeders zelf een genogram te maken. Dat kunnen ze gewoon na een keer zien. Dan is de tijd

op. Ons schema wordt ter plekke veranderd, a.s. zondag kunnen ze niet maar a.s. donderdag wel. Dan hebben wij ook een groep in het Sumud House. We zullen zien hoe het gaat lopen.

I'm always sad

Een moeder blijft zitten met haar genogram. Ze wijst op het zinnetje onder aan haar papier: 'I'm always sad'. Ze kijkt me met grote droevige ogen aan. Ik vraag haar of dit te maken heeft met haar kinderen of haar man. Nee, het probleem is de mensen om haar heen.

Ik vraag Els om met haar te praten. Even later hoor ik ze hard lachen en zie ik de vrouw het stukje papier met het zinnetje wegscheuren van het blad. Ontroerend. Ze is er weer bij a.s. donderdag en wat haar betreft zit ze om negen uur klaar.

In het dorp arriveren belangrijke mensen in grote auto's, met de pers. Ze gaan in overleg met mannen uit het dorp. Tussen de auto's zien we onze taxi staan. Weer op weg naar huis door een prachtig landschap. We worden netjes afgezet bij het klooster en besluiten naar onze eigen falafeltent te gaan. Wat uitgebreider gegeten met meer lekker eten op schaaltes en Arabic koffie toe. Daarna teruglopen om spulletjes voor de familie El Bandak op te halen.

Familie El Bandak

De ontvangst is allerhartelijkst. We zijn er om half vijf en het is inderdaad een half uurtje lopen. We zijn meteen weer opgenomen in de familie. Oma is er ook. Ze heeft veel last van haar knie en arm. Eleonore beslist dat we eerst ijs krijgen en daarna Arabic koffie. Intussen komen Natalie en Brahim uit de benedenverdieping naar boven met hun kindje Joyce, komen Ghadeer, George en Elias thuis. Heel feestelijk en gezellig allemaal. We hebben zowel cadeautjes voor de familie,

alsook veel spulletjes voor de school van Eleonore. Daar zijn we morgen, na onze workshop, rond 12 uur zeer welkom. Eleonore is enthousiast over alle presentjes en verdeelt kordaat de spulletjes tussen haar familie en de school. Het ijs en de koffie smaken prima. Nadat we dwars door elkaar heen bijgepraat en uitgenodigd zijn voor het trouwfeest van dochter Ghadeer volgend jaar, vertrekken we rond half zeven. Wat een hartelijkheid

en wat een geslaagd bezoek.

Tegen half acht weer een hele smakelijke maaltijd. Bij ons aan tafel zit regelmatig de enige andere gast: Astrid. Zij is hier om namens een belangrijke Duitse geldschieter te onderzoeken hoe het met gesubsidieerde projecten, waaronder het AEI, gaat.

Sumud House, the Holy Child Programm & Al Dheisheh Camp

Dinsdag 17 september – dag 6

Vanmorgen een groep in het Sumud House. Daar gaan we lopend heen. Lekker temperatuurtje in de ochtend. We zijn er tegen negen uur. Rania vertelt dat de VACA zich gemeld heeft en dat we daar morgen om 12 uur welkom zijn.

Mr Fuad meldt dat er vanmiddag een interreligieuze bijeenkomst is voor teachers. We zijn welcome! Oké, we kijken of we het kunnen regelen. We worden in ieder geval verwacht voor de lunch. Na onze ochtendgroep hebben we, met behulp van Eleonore, geregeld dat we naar The Holy Child Program kunnen. Haar buurman, een taxidriver komt ons om 11.15 uur halen.

AH & Positive Parenting

Tegen half 10 druppelen de eerste (bekende) jonge vrouwen binnen. We hebben afgesproken dat we de tijd verdelen. Eerst Els met AH en daarna ik over positive parenting. Rouan (dochter Eleonore / schoondochter Mr Fuad) is er met haar dochtertje Lourd en Claude met haar kleine zoontje. Er zijn zeven vrouwen, wij met vier (Anja is er bij evenals Paul). Els begint met een rondje: zeg je naam en benoem een gevoel, dat je hebt. Na dit rondje is de vraag om het tegengestelde gevoel te benoemen. Ook dat lukt prima en daar waar iemand het niet begrijpt, vertaalt Rojer. Na dit rondje deelt Els de kaarten met de principes AH uit. Iedereen leest voor wat er staat en er ontstaat een gesprek over de principes. Dit onderdeel beëindigt Els na drie kwartier. De laatste drie kwartier besteden we aan positive parenting.

Ik geef iedereen een blaadje met de 16 principes en dat bespreken we.

In alle groepen, dus ook in deze, benoem ik dat ouders heel druk zijn met mobieltjes en zodoende weinig aandacht besteden aan de kinderen, die bij hen zijn. Dat is jammer.

Ook bespreken we dat waardering en aandacht voor positief gedrag beter is voor de kinderen, dan straffen en aandacht voor negatief gedrag. Een vrouw vertelt over haar zoon van 16 jaar. Ze heeft hem gezegd dat ze niet wil dat hij rookt of drinkt, maar als hij dat wel wil proberen, hij het samen met haar kan doen, zodat ze erbij is om voor hem te zorgen. Zij heeft net als een paar anderen duidelijke regels. Een moeder geeft aan geen regels te hebben.

Kortom: positieve communicatie, structuur en regels. Ook je ervan bewust zijn dat kinderen vaak niet weten wat er van ze verwacht wordt, als ze vooral een boodschap krijgen over wat ze niet moeten doen. Verder dat kinderen leren 'step by step'. We sluiten af met een rondje met de vraag: wat neem je mee van deze ochtend?

Beit Sahour - the Holy Child Programm

Tegen half 12 is de taxi er die ons naar Beit Sahour brengt. De manager van de school, Xander, leidt ons rond. Er zitten 30 kinderen op deze school, vijf per klas. Het zijn kinderen uit de SOS dorpen, die elders van school zijn weggestuurd of weggepest en bijna allemaal slow learners.

Hier zijn de principes van Incredible Years helemaal geïntegreerd. Pictogrammen aan de muur, gevoelens op kaarten, rust en opgeruimd. Klas na klas krijgen we te zien.

En we eindigden bij de klas van Eleonore. Zij is bezig, met een andere leerkracht en een aantal kinderen, om emoties uit te beelden. Wij krijgen, één voor één, een emotie ingefluisterd en moeten die uitbeelden. Het kind dat het goed raadt, krijgt applaus. Hilarisch voor de kinderen en leuk voor ons. We nemen afscheid van Eleonore. Haar zien we hopelijk volgend jaar weer.

Deze school heeft ook een tuin waar de leerlingen in werken. De producten die gemaakt worden,

zoals sappen, wijn, olijfolie, worden door de leerlingen verkocht.

Dan ontmoeten we directrice Diane Rzegocki. Een hartelijk weerzien en een hartelijke eerste ontmoeting. We worden door Xander voorzien van koffie, thee en snoepjes. Diane vertelt over het programma voor de moeders. Inmiddels zijn vaders ook geïnteresseerd, omdat de kinderen merkbaar beter luisteren naar hun moeders. Ouders leren van

hun eigen kinderen, want die leren hier op school hoe zich adequaat te gedragen. De school moet het hebben van sponsors. Het is iedere keer spannend of het lukt geld bij elkaar te brengen. We geven Diane ter plekke een gift van € 300 namens onze vrienden in Nederland. Daar is ze blij mee. En ook met de kleine lippenstiften die ik in Nederland kreeg om hier uit te delen (gelukkig had ik er nog veel). Want ook de moeders worden beloond voor hun inspanningen en successen. En verzorgingsproducten: daar kunnen ze niet aankomen. Helemaal goed. Els en Anja doen een donatie van € 100. Dan wordt het tijd om te vertrekken. Diane staat erop dat Xander ons met haar auto terug brengt. En dat gebeurt natuurlijk dan ook. We zijn rond kwart voor twee in het Sumud House en wachten op teachers en mensen van de government. Ik werk intussen verder aan dit verslag. Tussendoor eten we rijst met kip en yoghurt. Smaakt prima.

De teachers bijeenkomst begint niet zoals gepland om half drie, maar na drie uur. De bijeenkomst is in het Arabisch. We besluiten na tien minuten weg te gaan.

We moeten op tijd in het klooster zijn. Daar worden we opgehaald voor de tweede bijeenkomst in Al Dheisheh Camp. Als we op het punt van vertrekken staan, komt er een vrouw uit de groep teachers naar mij toe. Ze geeft me een kus en omhelst me. Ze vertelt me dat ze een paar jaar

geleden aan mijn groep deelnam en daar veel aan heeft voor haar werk op school. Ik was sprakeloos en zo blij verrast. Langzaam begin ik me haar te herinneren. Een enthousiaste, gemotiveerde docent op een school met veel hart voor haar leerlingen. Echt hele fijne feedback.

Nogmaals Al Dheisheh Camp

We lopen blijmoedig terug en rapen in ons klooster een stapel knuffels bij elkaar voor de moeders in het Al Dheisheh Camp. De taxi is laat. Om vijf uur staan we nog met z'n viertjes bij de poort. Dan blijkt dat de chauffeur de dvd installatie niet bij zich heeft. En dus gaat Anja mee, in plaats van Sjaak. Jala belt naar het kamp om te zeggen dat we iets verlaat zijn. De taxi is laat omdat er een misverstand was over de tijd.

Een klein meisje staat ons op te wachten bij de ingang van het kamp en loodst ons naar de ruimte van de vrouwen. Daar zijn vrouwen die we kennen en nog niet kennen. Ik stel ons nog een keer voor (vorige keer was ik hier alleen met Jala) en leg uit waar we vorige keer over hebben gesproken. Als vanzelf maak ik een genogram voor de vier nieuwe vrouwen. Een vrouw vertelt dat ze diezelfde avond nog heeft voorgelezen en dat haar kind dat fijn vond. Wij allemaal blij.

De moeders benoemen verschillende problemen, die in een kleine (familie)opstelling worden neergezet door Els en Anja. Dat is even wennen voor de vrouwen. Ook krijgt ze een oefening mee. Het probleem is hyperactief gedrag. Wat wil dit kind met het gedrag eigenlijk zeggen?

Met elkaar levendig gediscussieerd over tal van zaken en daarbij steeds benoemd hoe belangrijk aandacht voor positief gedrag is. Er is altijd te weinig tijd en we moeten stoppen. De vrouwen hopen dat we weer terugkomen. Wij keren onze zakken met spulletjes om en nodigen de vrouwen uit mee te nemen wat ze willen.

Een vrouw wil napraten over de nervositeit van haar driejarige zoontje. Els praat met haar en geeft een oefening. Jala en ik praten met de moeder met het hyperactieve kind en raden haar aan een dokter te consulteren om uit te laten zoeken wat er aan de hand is. Dan realiseert Jala zich dat de taxi staat te wachten en niet blijft wachten. Dus snel naar de taxi, begeleid door de kinderen. Een overbevolkt kamp met veel kinderen en nauwelijks speelgelegenheid.

Jala vraagt Els wat ze kan doen voor haar kleinzoon in Duitsland. Die is ook hypernervus. Els geeft haar een oefening die ze enkele keren herhaalt, lopend aan de arm van Els. (Jala is pas gevallen en dus een beetje bang om weer te vallen).

Al Dheisheh: levendige moeders, die kunnen lachen en het allerbeste voor hun kinderen willen en daarnaast graag erkenning, bevestiging en raad willen.

In het klooster kunnen we aanschuiven aan tafel. Heerlijk gegeten. Nog even een kopje thee in onze gastenruimte en op tijd slapen.

Vrouwengroep Sumud House en VACA

Woensdag 18 september – dag 7

Op tijd op weg naar het Sumud house. Lekker koel in de ochtend. We zijn er rond tien voor negen. Nog even tijd om aan dit verslag te werken. Tegen half 10 zijn er een aantal vrouwen, ook Paul en Anja doen mee, evenals een Nederlandse studente, Alexandra. Tijdens de bijeenkomst komen er steeds meer vrouwen bij. Uiteindelijk zitten er 29 vrouwen, die allemaal en overal iets van vinden. Meer grandma's dan moeders. Els is aan zet en begint met een ronde met de vraag: Wat wens je voor jezelf en je familie? Als je één ding mag kiezen, wat is dat dan?

Daarna de kaarten met elk een principe van AH uitgedeeld en om de beurt leest iemand het principe voor. Dat wordt vertaald in Arabisch met onderwijl rumoer. Toch is er grote betrokkenheid. Daarna in een klein groepje met vrouwen met hetzelfde principe. Ze spreken over of, en zo ja, hoe het principe behulpzaam kan zijn in hun leven. Ik pak de kans om de vrouwen in het kleine groepje beter te leren kennen en geef aandacht aan positive parenting. Wij zitten in een rustige ruimte. Daarna terug en een plenaire afsluiting. Tijdens de afsluiting komt er nog een onderwerp uit het nieuws aan de orde, waarbij een Palestijnse man is overleden. Els doet een oefening met de hele groep daarover. Dan horen we dat we iets meer tijd voor deze groep krijgen, een half uur, omdat de vrouwen het fijn vinden.

Maar dan komt (te vroeg) onze taxi voor Bethany. Mr. Fuad zegt dat die niet wacht. Dus in een hurry gedag zeggen en de taxi bus in. En die vertrekt natuurlijk(!) niet meteen.

We kijken terug op een intensieve ochtend met goede AH oefeningen. Wel een erg grote groep om goed mee kunnen werken.

Het is een lange rit, zeker drie kwartier en onze chauffeur moet zoeken. Het lukt hem een andere taxi te volgen en dan zien we Milad aan de weg staan. Na enkele pogingen parkeert de chauffeur de wagen naast het gebouw van Vision Association for Culture and Arts – VACA.

Een nieuw gebouw. De ontvangst is allerhartelijkst. De eerste vraag is hoe lang we hier blijven. Wij hebben het plan om

vanmiddag naar Jeruzalem te gaan. Dat plan skippen we direct. We blijven langer en de chauffeur wil wachten tot 15.00 uur. Milad leidt ons trots rond. We kennen hem en zijn vrouw Manar al een aantal jaren, en niet anders dan harde werkers, met hart voor kinderen, en werk vooral via kunst en muziek. Indrukwekkend om te zien wat er opgebouwd is. Manar is in Bethlehem. Jammer. We zien mooie ruimtes, veel medewerkers en vrijwillers. Op dit moment is er vooral steun uit Japan. We hebben twee tassen met knuffels bij ons. Helemaal goed. Om half

een, een ontmoeting met medewerkers. Wat is er eigenlijk afgesproken tussen Milad en Rania? We begrijpen dat verwacht wordt dat we een workshop positve parenting geven. Boven wacht een aantal vrouwen en mannen op ons. We stellen ons voor en ik teken een genogram op de flap en vraag iedereen zijn eigen genogram op een blaadje te tekenen. Dat gebeurt en men licht dat kort toe. Er zijn veel jonge vrijwilligers, meestal gestudeerd hebbend aan de universiteit van Bethlehem. Daarna een rondje met 'worries', wat goed gaat, en de wensen. Wat me vooral blijft is dat een moeder zegt dat ze elke dag bang is dat haar kinderen niet huis komen. De kinderen provoceren soms soldaten en kunnen daarom worden opgepakt. Dit is eerder gebeurd. Kinderen komen dan, soms lang, in de gevangenis. Mohammed vertelt dat hij beroemd wil worden. De broer van Milad zegt dat hij een geheim doel heeft, waar hij hard aan werkt. Na dit rondje vertel ik over het belang van positieve parenting en leg ik de vijf principes daarvan uit. Dan bespreken we de vijf activiteiten die ouders kunnen doen in het belang van de wellbeing and the brain development van het kind. Daarna pauze. Onze Arabische minuten zijn om (4 minuten Arabische tijd is 2 minuten Nederlandse tijd, legt Milad uit). Beneden eten we heerlijke broodjes falafel. We geven Milad voor VACA: € 250,-. Hij is er blij mee.

Na de pauze nog een half uur tijd, ook voor vragen. Om half drie begint het programma voor de

kinderen en zit onze tijd erop. We nemen hartelijk afscheid van de deelnemers en krijgen het dringende verzoek volgend jaar langer terug te komen.

Om half drie kijken we naar een dans door de kinderen en een stukje drama, dat a.s. zaterdag, op peace day, opgevoerd wordt. Het oude Palestina (in de vorm van een oude dame) staat centraal. Het is aangrijpend.

Dan is het drie uur en tijd om te gaan. Milad betaalt de taxi. Dat hadden we niet verwacht. Maar hij staat erop. Els en Anja doen vanuit de auto een donatie van 60 euro voor VACA.

We laten ons afzetten op het plein bij de geboortekerk en drinken een kopje koffie / cola bij de Franciscanen. Heerlijk! Dan naar het museum met het prachtige borduurwerk (thuiswerk van vrouwen) waar we mooie spulletjes kopen. Dan naar 'huis'. We drinken thee tot we gaan eten.

Er komt een mailtje binnen waarin staat dat we morgenmiddag toch een programma hebben met ene Mr. Tareq. Helemaal oké als hij ons daarna een lift wil geven naar Hebron. Komt goed.

Het eten smaakt ons prima en we gaan moe en voldaan – na de thee - naar bed.

Walajeh village, Mr. Tareq & Hebron

Donderdag 19 september – dag 8

Er komt, op tijd, een grote bus. Jala zit er al in en ook de studente Alexandra. Wij stappen met z'n vieren in. We zijn om half tien in Walajeh en zien nogmaals hoe nijpend de situatie is als je in een C-gebied (maximale controle door de Israëliërs) woont. Enkele vrouwen wachten boven in het gemeenschapshuis, omdat Samia er nog niet is met de sleutel. Ze borduren. Mooi werk. Als Samia er is verhuizen we naar beneden, want de grote ruimte boven is voor mannen. We zetten stoelen en tafels klaar en langzaam druppelen de vrouwen binnen.

Walajeh village

Opnieuw voorstellen en terughalen wat de eerste keer aan de orde is geweest. Er zijn minder vrouwen, maar ze zijn erg gemotiveerd. Onze mevrouw 'I'm always sad' zit er stralend en actief bij. Ze vertelt lachend dat haar man bij thuiskomst had gevraagd wat er met haar was gebeurd, omdat ze zo vrolijk was.

Ik besluit de 17 principes van Triple P te bespreken. Een vrouw vraagt hoe ze met haar hyperactieve dochter om moet gaan. Dat zetten Els en Anja in een kleine (familie)opstelling neer. Kennelijk ligt er een probleem onder. Dat wordt niet helemaal duidelijk, maar dat is niet erg. Het lukt ons om alle principes door te nemen. Ik heb ze in het Engels. De moeders schrijven in het Arabisch mee. Samia vertelt dat zij sportjuf is en dat ze het belang kent van lichamelijk actief zijn. Onze stralende moeder vertelt dat ze vaak kinderen in de tuin laat spelen. We bespreken ook het probleem van het roken. De moeders roken niet, veel vaders (en jongens) wel. Het is inderdaad lastig, want het voorbeeld dat je geeft, wordt vaak gevolgd.

We komen weer in tijdnood, maar krijgen het toch net af. Nog een laatste rondje. De moeders zijn blij met de bijeenkomsten en vinden het ook te weinig. Ze hopen dat we weer komen. "You're welcome any time." Twee vrouwen komen net voor het eind binnen. Een van de vrouwen meldt dat zij heeft gedaan wat ze eerder met Els heeft geoefend. En ze was stomverbaasd, want het werkte. Ze vertelt: "I said: 'Hamza, I love you and go to your study'.

He did. Even if it is this once, it was great!" Dit probleem was er al lang. En nu is het 'zomaar' anders gegaan. We keren de tassen met knuffels, speelgoed en piepkleine schoentjes om op tafel en die vinden gretig aftrek. Afscheid nemen en vertrekken.

Voordat we bij mijnheer Tareq worden afgezet nemen we hartelijk afscheid van Jala. Haar vertaalklus zit erop. We hebben het geweldig gehad met haar. Ze vertelt ons dat de directrice van de Kindergarten in Beit Sahour erg geïnteresseerd in positive parenting, ze vond het jammer dat

ze niet eerder wist van onze komst. Zij vertelde Jala dat jonge moeders weinig weten over opvoeden. Ik maak Jala duidelijk dat ze inmiddels zelf veel weet van positive parenting. Maar ze geeft aan dat de moeders het waarschijnlijk niet zullen accepteren van haar. Beter als wij komen.

Mr. Tareq Jalal Altamimi

Een medewerker van Mr. Tareq wacht ons op en leidt ons een gebouw in. Mr. Tareq heeft op de 2e verdieping zijn kantoor. Hij is een welbespraakt man. We vertrekken zodoende pas laat naar Al-Ubiedyeh municipality. Mr. Tareq praat onderweg aan een stuk door. Hij neemt ons 'natuurlijk' mee naar Hebron in de auto (daar moet hij toch heen) en regelt daar een gids voor ons. Voorlopig houden we het af.

In een mooi gebouw komen we terecht bij de burgemeester Sulieman Abdallah Al-Assa. Een statige ontvangst. Grote stoelen waar we in verdwijnen. We krijgen onmiddellijk koffie, dan water en vervolgens een heerlijk kopje zoete thee. Mr. Tareq introduceert ons en wij stellen onszelf

voor en spreken over de reden van ons bezoek. Dat spreekt de burgemeester aan. Er is werk genoeg hier in het dorp, dus als we weer komen.....kom naar dit dorp!

De burgemeester vertelt dat de Israëliërs hun rioolwater lozen op Palestijns grondgebied in het dal van deze gemeente. Smerig zwart water dat alle planten doodt. De grond is ernstig vervuild daardoor. Er is nog geen oplossing in zicht voor het probleem. Wat een rot verhaal!

Tegen half drie nemen we afscheid van de burgemeester en gaan naar een ruimte met vier vrouwen en drie mannen. Snel even overleg en besluiten dat Els begint met AH.

Eerst stellen we ons voor. Mr. Tareq vertaalt en lijkt dat passend te doen. De kaarten met de principes worden goed ontvangen en na het voorlezen van steeds een kaart ontstaat er een leuke uitwisseling; herkenning en aanvulling vanuit de eigen cultuur.

Voor 'positive parenting' heb ik tien minuten. Ik kan mijn belangrijkste boodschap wel kwijt.

Besteed aandacht aan positief gedrag en ik neem de vijf principes door. Dan vertrekken we.

Een jonge Engelse docent zit met z'n handen in z'n haar over het lesgeven aan klassen met 45 leerlingen. Hij weet niet meer hoe hij het aan moet pakken en ziet er elke dag tegenop. Els geeft hem een oefening. Ze vraagt hem over een tijdje te laten weten of het behulpzaam is.

Naar Hebron in de auto van Mr. Tareq. Hij vertelt onderweg honderduit, ook over de settlements. We besluiten alsnog in te gaan op zijn aanbod om een gids in te schakelen voor Hebron. Het is een eind rijden en natuurlijk zijn er files. We zijn er rond 15.30 uur. De gids komt er ook aan. Goed geregeld!

Hebron

Eerst iets eten. Vier broodjes falafel bij de beste falafeltent van Hebron. Daarna op pad. Hij neemt ons mee naar een straat waar zowel kolonisten als Palestijnen gebruik van maken. Voor Palestijnen is er een checkpoint. Als je daar doorheen bent (identiteitsbewijs, riem af enz.), loop je door een straat waar nog een enkele Palestijn woont. Overall Israëliische vlaggen. Na een paar honderd meter veel soldaten. Onze gids mag niet verder, verboden terrein voor hem. Wij wel,

maar dat doen we niet. We keren met de gids om en gaan met hem naar een Palestijnse familie in deze straat. Ze hebben tot nu toe stand gehouden. Hun patio is overspannen met gaas en doek omdat er allerlei troep naar beneden wordt gegooid. De zoon vertelt dat het moeilijk is, want als hij het huis uitgaat zijn er soldaten of kolonisten. Hij moet altijd door het checkpoint

om bij de universiteit te komen. Hij draagt geen horloge of riem meer. Teveel gedoe, want die moeten altijd af bij het checkpoint, elke dag opnieuw. In het huis woont ook zijn moeder en oma. En waarschijnlijk nog meer mensen die we niet hebben gezien. Het is een aangenaam, mooi en koel huis in een naargeestige omgeving. We vervolgen onze weg. Wij zouden, rechtdoor lopend,

binnen de minuut in de souk kunnen zijn. Maar Palestijnen, dus ook onze gids, moeten omlopen. Er lopen in deze straat ook een aantal feestelijk geklede settlers. Ruim baan voor hen. We lopen na tien minuten de drukke Arabische markt op, met daarboven gaas met kolonistentroep erop. De oude souk is rustig, veel is er (al) gesloten. Natuurlijk wordt ons gevraagd van alles te kopen, wat we niet doen, op wat koekjes na. Aan het eind van de souk: het checkpoint. Beleefde begroeting door

soldaten. Een kijkje nemen in de beroemde moskee waar de aartsvaderen begraven liggen. Wij vrouwen lopen er als heksjes rond; cape met capuchon op.

We hebben slechts kort de tijd en maken een snelle ronde. Daarna brengt de gids ons naar een souvenirshop voor een korte rustpauze van vijf minuten. Daar hebben we het heel gezellig. De eigenaar vertelt dat hem veel geld is geboden om weg te gaan. Hij heeft het over 100 miljoen. Maar hij is gebleven. We wisselen grapjes uit met de eigenaar en zijn zoon. In Nederland gaat de klok tik, tak, tik, tak. Bij Palestijnen tik, taaaaaaaak, tik, taaaaaaaak. Dat verklaart waarom we soms moeten wachten hier. Er wordt hartelijk gelachen.

Afscheid nemen en door de oude souk naar de taxi standplaats. Een bustaxi – waar we allemaal in kunnen - naar de Glasfabriek van Hebron. Altijd weer langer rijden dan je denkt.

We kopen leuke spulletjes, waaronder vier bordjes voor thuis. Handelen, afdingen en helemaal tevreden naar buiten. Onze gids lukt het om een oranje taxi aan te houden. We geven hem een fooi! Dat was niet de bedoeling, maar wij willen dat hij het aanneemt. Hartelijk afscheid genomen. De taxi heeft een enorm tempo! Nog nooit zo snel in Bethlehem geweest. Het lijkt of we vijf minuten eerder aankomen dan we vertrokken zijn. Tsjonge, wat een rit.

Blij dat we er bij de bekende stoplichten uitkomen. Stevig doorlopen. We zijn om vijf voor half acht in het klooster en kunnen meteen aanschuiven aan tafel. Smakelijk eten!

Morgen om 07.00 uur worden we opgehaald voor een trip. We besluiten onze kamers aan te houden. Dan kunnen we onze bagage hier laten. Enne..... O ja, ons 'werk' zit erop!

Een tripje naar het noorden, Tiberias & Nazareth

Vrijdag 20 september – dag 9

Vroeg op. 06.15 uur ontbijt. Iets voor zeven uur is de taxi er. Toine en Paul opgehaald en dan op weg naar Jeruzalem om de huurauto op te halen. We zijn er om half acht. Het kantoor gaat pas om acht uur open. Veel orthodoxe Joden op straat met palmtakken voor het loofhuttenfeest. Om acht uur gaat het kantoor open, maar voor de auto moeten we ergens anders zijn. En daar duurt het wel even voor alles geregeld is. Maar na een uurtje zijn we op weg. Paul rijdt, in een automaat, en dat is wennen. Jeruzalem uit, richting Jericho. Onze eerste stop is bij de Nabi Mosa Mosque & Maqam; het wordt gezien als het woestijnklooster van Nabi Mosa en (door sommigen) als de begraafplaats van Mozes. Prachtig gelegen in de woestijn. Het is een karavanseraï, een rustplaats voor pelgrims en hun kamelen. Er staat er een, snuivend, aan een palmboom

gebonden. Buiten de karavanseraï een grote begraafplaats. Wij zijn er eerder geweest (uitje met het AEI een paar jaar geleden).

Toine stoot zijn hoofd aan een deurpost. Het bloedt nogal. Een zakdoek erop, met een hoedje erover lijkt het beste. We doen het rustig aan. Het is warm, we drinken een kop koffie en kopen wat sieraden.

Zwemmen in- en vis eten uit het meer van Tiberias

Dan gaan we door de woestijn naar het meer van Tiberias, de voornaamste zoetwaterbron van Israël. Het ligt 212 m onder zeeniveau en wordt gevoed door de Jordaan. Het is 21 km lang en 9 km breed en staat al sinds Bijbelse tijden bekend om zijn overvloed aan vis. We parkeren bij het meer en gaan zwemmen. Paul, Toine, Els en ik doen dat. Heerlijk. We besluiten in een restaurant, buiten Tiberias, aan het meer gelegen, te eten. We zitten daar heel prettig en het eten is fantastisch. De keuze is vis of kip met zoveel salade als je wil, twee kannen water met ijs, koude dadels en koffie toe. Heerlijk. Voldaan gaan we verder. We bezoeken vervolgens Capernaum.

Dit is een belangrijke Romeinse stad waar Christus zijn predikingen hield. Het staat ook bekend als de woonplaats van een aantal van zijn discipelen onder wie Petrus. Er staan huizen uit deze periode, naast een kerk, gebouwd op een ruïne, naar men zegt het Huis van St. Petrus. Er zijn resten van een synagoge uit de 4^e eeuw.

Inderdaad een prachtige plek. Er zijn veel toeristen. Intussen gaan werklui door met hun werk. We willen nog naar twee plekken. Eerst naar Tabgha.

Dit is een van de belangrijkste Galilese plaatsen in het leven van Jezus. Hij houdt er veel van zijn predikingen. De kerk van de wonderbare spijziging heeft schitterende mozaïeken. Deze is gebouwd in 1980 en bezit de overblijfselen van een 5^e eeuwse Byzantijnse kerk. De oorspronkelijke kerk werd gebouwd op de plaats waar Christus naar verluidt 5000 volgelingen spijzigde met vijf broden en twee vissen.

Een groep Afrikaanse UN mensen zingt. Dat klinkt mooi en meteen loopt de kerk vol. Fijn dat we dit meemaken. De mozaïeken zijn fantastisch.

Hierna op weg naar een uitkijkpunt bij een kerk. Precies voor onze neus gaat de poort dicht om 17.45 uur. Bij het uitkijkpunt hebben we een fraai uitzicht over het meer en de bergen daarachter.

Dan naar Nazareth, ruim een uur rijden. Maar waar is Nazareth Hostel? Gebeld met de telefoon van Els. De eigenaar en een chauffeur komen om ons

de weg te wijzen. We vinden het handig als de eigenaar bij ons in de auto komt en Toine met de tweede man meerijdt. Het is een eind rijden terwijl het hostel op loopafstand boven ons ligt. De auto 'geparkeerd' en verder lopen door smalle schuine straatjes. Wat een verrassing. Gewoon thuiskomen. Een gezellige patio en vier kamers. We willen nog wat eten en kopen om de hoek in

een kleine winkel wat brood. Met behulp van de vriendelijke, gastvrije eigenaar wordt het een complete maaltijd. Kaasbolletjes in olie, kruiden, olijfolie, olijven, jam, chocopasta, appels ...

Daarna praten we over visie en plannen van het AEI, hoe dat gecombineerd kan worden met de uitgangspunten van AH en Positive Parenting. Zo wordt het toch nog laat.

Nazareth & Akko

Zaterdag 21 september – dag 10

We hebben niet zo goed geslapen. Er blijkt nog een stel aanwezig te zijn waar wij niets van hebben gemerkt. Paul wel, want deze mensen praatten tot laat met de eigenaren, in de kamer naast die van Paul. Edoch, heerlijk ontbeten om acht uur en toen Nazareth in. Via nauwe steile straatjes en de oude souk naar de Kerk van de Annunciatie.

De kerk is in 1969 gebouwd op de resten van de oorspronkelijke Byzantijnse kerk en de daaropvolgende kruisvaarderskerk. De grote koepel van de moderne kerk domineert de hele stad. In de crypte is de Grot van de Annunciatie waar de engel Gabriel aan Maria verschenen zou zijn.

Daar hangen uit veel landen mozaïeken met de beeltenis van Maria, wat een prachtig beeld geeft van hoe Maria in verschillende landen wordt gezien. Geen bijdrage van Nederland en geen boek met deze fraaie afbeeldingen. Jammer!

We lopen de kerk van St. Jozef binnen, die in 1914 werd herbouwd op de vermeende plek van Jozefs huis en werkplaats. Mooie, kleine en sfeervolle kerk. Vervolgens naar de moskee om de hoek; die is klein gebleven. We zien een – in onze ogen - provocerende tekst op een spandoek, waarschijnlijk van extreme moslims. Hij is weggepoetst en toch nog leesbaar.

Door de oude souk terug, onderweg Arabic koffie (met kardamon) gekocht. Thuis eens uitproberen. In het hostel de bagage opgehaald. Voordat we weggaan krijgen we limonade. Wat een gastvrijheid. De auto is gisteren door de eigenaar veilig geparkeerd. Het zoontje brengt ons erheen. Op naar Akko. Het was niet zo simpel om de goede weg te vinden. Toine vraagt het aan een man die staat te wachten in een bushokje. De man blijkt bijrijder van de bus te zijn. We kunnen achter de bus aanrijden en hij belt Toine als wij de andere kant op moeten. Heel erg aardig. En zo komen we Nazareth goed en snel uit.

Akko

We komen om half 12 aan. Geparkeerd en de mooie oude stad ingelopen. De 'kruisvaarderstad' is dicht vanwege de voorbereidingen voor een muziekfestival die avond. Het schijnt van binnen

prachtig te zijn. Ervoor ligt een piepklein parkje met mooie hoge en oude bomen, ficussen. In Nederland een kamerplant, hier gigantisch. Een kijkje in de El Jazzarmoskee, een fraaie Turkse moskee uit 1781. Mooi en rustig. Dan richting haven en een lunchplek zoeken. Uitgebreid falafel

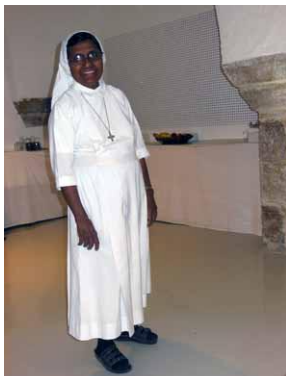

gegeten met wat vlees en patatjes, heerlijk. De eigenaar is een Argentijn.

Daarna door de tunnels gelopen waar de kruisvaarders hun toevlucht zochten, soms bukkend, om niet je hoofd te stoten. Het stadje verder verkend en na een drankje weer terug naar Bethlehem. Het is inmiddels 16.00 uur. Een donkere lucht kwam aandrijven en onderweg regende het pijpenstelen.

Een lange rit terug, mede omdat we rond Jeruzalem de weg kwijt raakten. Precies op tijd getankt. De weg teruggevonden met hulp van de jongen van het tankstation. Paul levert ons kwart voor acht af. Pff, weer veilig thuis. Morgen brengt hij de auto terug naar Jeruzalem.

De zusters hebben op ons gewacht met het eten, de schatten. We mogen onze handen wassen en kunnen aan tafel. Daarna een kopje thee en naar bed. Morgen naar Jeruzalem.

Checkpoint naar Jeruzalem & vliegen naar huis

Zondag 22 september - dag 11

Uitgeslapen, nou ja ..., we ontbijten om acht uur. We zijn altijd op tijd wakker. De imam van de moskee meldt zich elke ochtend rond 05.00 uur met behulp van megafoons in de toren. Meestal gehoord en een enkele keer er doorheen geslapen. Ahhhhh halalahaaaaaa..... zo klinkt het ongeveer, 20 minuten lang. De koffers zijn praktisch ingepakt als we gaan ontbijten. Dat is zoals altijd prima.

Gisterenavond hebben we het verblijf betaald. Een kamer met halfpension kost hier 23 euro per nacht. Wij hebben twee keer niet meegegeten en ze hebben er keurig 2 x 7 euro afgetrokken. Ze blijven ons verrassen met kwaliteit, vriendelijkheid, verblijfskosten.

We hebben gisterenavond ook al afscheid genomen van onze eigen sister Josefine. Ze gaat vandaag naar Jeruzalem en vertrok om zes uur. Aan het ontbijt vertelt een andere zuster dat onze kamer vandaag niet schoongemaakt wordt en we hem daarom nog kunnen gebruiken. Geweldig, dan kunnen we voor vertrek om 19.30 uur, nog douchen en omkleden.

Checkpoint Bethlehem

Na het ontbijt richting checkpoint lopend langs de muur. Daar zijn deze week nieuwe posters opgehangen met verhalen van jongeren. De dochter van Toine, Jara, heeft de tekeningen gemaakt. We zien 14 hoopvolle verhalen en tot onze verrassing verderop nog meer. Hierop geen tekening maar een foto.

Bij het checkpoint is het rustig. We komen er snel doorheen. Voor Els en Anja is dit de eerste keer. Er staat een grote bus klaar om ons naar de Damascusgate in Jeruzalem te brengen. Na tien minuten vertrek de bus, aardig vol mensen. Onderweg pikt hij nog passagiers op. In de buurt van de poort wordt al het autoverkeer tegengehouden, alleen bussen mogen door. Het heeft te maken met de Joodse feestdag, het loofhuttenfeest.

Altijd weer indrukwekkend om door de Damascuspoort te lopen, de meest monumentale poort van de stad en in de – deze keer minder drukke - Arabische souk te komen. We lopen naar de Klaagmuur. Maar eerst nog naar de St. Stefanuspoort, vanwege het uitzicht op de Olijfberg, met de vele Joodse graven. In het gedeelte dicht bij de Klaagmuur, is het druk. We zien veel orthodoxe Joden, die vaak gehaast door de Arabische souk lopen. De Klaagmuur, de heiligste Joodse plaats, bereiken we via – natuurlijk - een checkpoint. Wij hebben het nog nooit zo druk gezien daar. Maar ja, het is loofhuttenfeest. We blijven er niet zo lang. Anja en Els kopen in de oude souk twee bezems gemaakt door blinden. We drinken in een brandschoon tentje een lekker sapje (sinaasappel met granaatappel) en heerlijke koffie en thee. Vervolgens naar de Grafkerk, gebouwd rond de plaats waar Christus is gekruisigd, begraven en opgestaan. Het is een beetje zoeken voordat we de kerk vinden. Een drukte van belang, vooral bij de Steen der zalving.

Mensen gaan massaal op de knieën om de steen aan te raken.

We zwerven verder door de onoverzichtelijke ruimtes en komen via twee trappen op het dak van de kerk. Dan via een smalle trap naar beneden, door de orthodoxe kerk, naar de cisternen met fraaie echo's. De monniken nodigen via een tekst op een bord uit in de cisternen je eigen stem te horen door te zingen. Helaas zagen we dat pas toen we de kerk verlieten.

Daarna door de oude souk ,terug. Het is inmiddels lunchtime: een heerlijk broodje falafel gegeten. Nog geprobeerd de gouden rotskoepel te bekijken, maar de rij was erg lang en bleef lang door de trage controle. Deze keer slaan we het over. We nemen de bus terug naar het checkpoint Bethlehem. Onderweg wordt de bus tegengehouden door twee gewapende soldaten. De chauffeur moet uitstappen en alle paspoorten en vergunningen worden door een soldaat met mitrailleur gecontroleerd. Nadat we 'goedgekeurd' zijn, rijdt de bus tot aan het checkpoint.

Ook nu is het rustig. We zijn er snel doorheen. Lopend naar Bethlehem centrum in een half uur. en wat drinken op een terras. Het is een soort afscheidsrondje. Aansluitend naar 'onze' souvenirshop om wat leuke dingetjes te kopen. Druiven voor op het vliegveld ingeslagen en rond vijf uur terug in het klooster. Een heerlijke douche en frisse kleren. De koffers definitief ingepakt. Anja en Sjaak halen broodjes kip. Met thee en koffie opgegeten. Er is ook een gezin te gast in het klooster. Met drie kinderen en de tv aan is veel geluid om ons heen, niet gewend hier.

Om half acht in de taxi. Paul opgepikt bij Toine en op weg naar het vliegveld in een hoog tempo. Onderweg een keer moeten stoppen en gecheckt door militairen. We zijn rond kwart voor negen op Tel Aviv Airport Ben Gurion. Zeer op tijd. Tot kwart voor tien zitten, drinken en de druiven eten. Daarna ons gemeld bij de koffercontrole.

Omdat we met z'n vijven zijn, mogen we langs een lange rij lopen, in plaats van achter aan te sluiten. Nooit eerder gebeurd. Wel moeten vier van ons de koffer openmaken, waaronder Sjaak. Zijn wekker wekt argwaan en wordt grondig onderzocht. Els moet uitleggen waar de papieren vandaan komen, die ze in haar koffer heeft. Uiteindelijk wordt zijn wekker goedgekeurd en kunnen we doorlopen. Bagage ingeleverd, door naar de check voor de handbagage, dan de paspoortcontrole en rond elf uur zijn we klaar voor vertrek.

Nu is het wachten tot we kunnen 'boarden' vanaf 12.15 uur. Het vliegtuig vertrekt op tijd en landt om 04.10 uur Belgische tijd op Luik. We rijden naar Moorveld, etappe 3. Daar koffie, thee en tosti's. Afscheid nemen van Anja en Els. We zijn gewoon een goed stel, zo met elkaar. Door naar Teteringen, etappe vier. Paul thuis brengen. Koffie en thee drinken. Om tien uur kunnen we de laatste etappe, etappe vijf, afsluiten. We zijn weer thuis!

We waren er weer

We hebben een hele goede tijd gehad

Door de ontmoetingen met zoveel mensen

Moedig, wanhopig, humorvol, vastberaden, strijdend voor hun kinderen

In een gebied dat bezet is, ommuurd, met checkpoints; een open gevangenis

Tegelijkertijd zo bijzonder vanwege de geschiedenis, de natuur, de cultuur

De uitersten – de lelijkheid van machtsmisbruik en

het mooie van mensen en natuur - komen hier bij elkaar

En daar zijn, iets doen, dat betekenisvol is,

dat is een levensveranderende ervaring

Hoop maakt sterk(er), solidariteit verbindt

Iedere keer weer

Janny van Heerbeek

September 2013

met dank aan: Anja, Els en Sjaak

